

MÉHÉSZETI KÖZLÖNY

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYELET SZAKLAPJA,

MINT

AZ „ERDÉLYI GAZDA“ ÖNÁLLÓ MELLÉKLETE.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A méhészetre vonatkozó minden közlemény a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendő (O-vár, Bástyá-utca 9. sz.)	A méhész-egyleti rendes tagsági díj 2 frt. körü tagsági díj 1 frt, mely Gebhardt Ööme pénztárnoknak küldendő Kolozsvárt. („Hója“ szőlő.) A tagsági díj fizetési kötelezettség 5 évig tart. (Alapszabály 4. §.)	Egyleti tagok, a 2 frt rendes, illetőleg 1 frt körü tagsági díjért ugy az „Erdélyi Gazdá“-t, mint a „Méhészeti Közlöny“-t díjtalanul kapják.
---	--	--

IV-ik évfolyam.

1889. szeptember 15.

18. szám.

A méhek ellenségei s azok ellen való védekezésről. *)

„Repül a méhecske
Virágról-virágra,
Gyűjti a sok mézet
Másnak a számára.“

A laikus, ki a méhészeti tudományok között csak a méz élvezésében bir kellő jártassággal s ha még hozzá a fenti jeligét is olvasta, bajosan volna hajlandó hinni, miszerint a szorgalmas, a más örömeire és hasznára élő, a senkit nem bántó méhecskék élete ellen mennyi vérengző ellenség ólálkodik s hogy mennyire kockára van téve azoknak drága élete, az évek bármelyik szakában.

Már az iskola falai között tanultuk: hogy a fajfenntartás, a létérti küzdelem, az uralkodási vágy s a tekintély megszerzésre irányuló mozgalom, minden élő lényt — az ember sem kivétel — bevon az egymás elleni harcz és háboruba.

Az egyik erejével, a másik ügyességével diadalmasodik a másikon; míg a következő órában már az imént aratottat tiporja le egy még hatalmasabb ellenség.

Csakhogy azért ne ítéljük ám mégsem el a laikust, mert a méh — daczára, hogy szintén élő lény s daczára, hogy az örök harczból még az ember sem kivétel, — olyan különös természettel van felruházva, hogy a világon senkit nem támad, ignorálja a divatot, nem ábítózik a más vagyonára, hanem szerényen, serényen csak a munkálkodásra szenteli minden idejét s ez okon, méltán kételkedhetnek sokan a méhellenségek létezésében; hiszen egy magyar példabeszéd is mellettök van: hogy „nem zörög a haszrt, ha a szél nem fujja“, vagyis ha a méhecske nem bánt senkit, bizonyosan ötet sem bántalmazták.

Sajnos azonban, mi méhészek, kik jó lélekkel tanuszkodhatunk, a méhek áldott és békés természetéről: egyben azt is bizonyíthatjuk, hogy tényleg igenis vannak azoknak

*) Pályamunka az erdélyrészi méhészegylet által kitűzött pályázatra.

számos és veszélyes ellenségei, melyek garázdálkodásait ha idejében nem korlátozzuk, akkor méheink menthetetlenül elvesznének.

Álljon itt e lapok hasábjain azon ellenségek neve s azzal kapcsolatban az azok elleni védekezés minémüségé; tanulja meg, a ki a méheket szereti s tanítsa meg a laikust is, hadd legyünk mindnyájan méhészek!

Az alább felsorolandó méhellenségek között első sorban említést érdemel az ember, a ki — tisztelet a kivételnek — tudomány hiányában, sőt még azon hitben, hogy mily praktikusán méhészkedik: millió szorgalmas méhecskét tesz tönkre a kénkő folytó füstje által.

Eme barbár bánásmódot megakadályozni hivatottak a szakegyletek s ezeknek folyóiratai. Továbbá azon egyének, kik állam költségén utazva, községből-községbe hirdetik az okszerű méhészet igéit.

Ugy az egyesületeknek szakközlönyök által, mint a méhészeti vandortanítóknak egy céljoknak, egy test és léleknek kell lenniök s egyöntetü munkásságuk által minél előbb le lesz győzve az egy s lehet mondani igen veszedelmes méhellenség: a tudatlanság s ez által sokat jövedelmező tőkét sikerül a nép kezébe adni, a minek erkölcsi és anyagi hasznát — firul-fíra, unokáról unokára szálva — ugy az egyes méhészek, mint az ország is örömmel fogja tapasztalni s ha az illető vandortanítók valóban szível-lélekkel munkálkodnak, ha kiküldetésök magasztos célját felfogni képesek s ha végre a bennök helyezett bizalomnak őrei lesznek, ugy az a költség, melyet a Nméltóságú földmívelési miniszter ur a vandortánító urak díjazására évenként fordít, nem kidobott pénz, hanem csak egy biztos helyre adott kölcsön, a minek a nép vagyonosodásakor kamatok kamatjával kell az ország gazdasági tárczájába bevándorolni. — Ugy legyen. —

Másodsorban igen veszedelmes ellensége méheinknek a viasz-kukac — illetve viasz-moly — (Achrvia alvedaria.)

Ez a kis hamvasszürke éjji lepke tavasz kezdetétől

a hideg éjkek beálltaig, sok boszuságot és kellemetlenséget okoz a méhészeknek, a méheknek.

Ha a viszonyokkal ösmeretlen, ezen igénytelen kis lepkét lája, bizonyára még gondolni sem képes, hogy minő rombolást képes az előidézni. Sokszor órákig el tudtam nézni ezen kis pillék ügyességét; a méhlek röplyuka előtt fel s alá futkározva, hibetetlen ügyességgel próbálgatja az őrt álló méhek figyelmét kikerülni s a kaptárba bejutni.

Igen természetes, hogy a bejutás sikerül is, mivel este, kivált ha a hőmérő kissé csökken, a röplyuk őrizetlen marad s a pille belopózik.

Ezen pille petéjéből lesz a viaszukacsz, melynek az a különös sajátsága van, hogy bár meleg testű, a méhek fullánkja rájuk mi hatással sincsen s csakis a rákonyok segítségével képes a méh azokat megragadni és kidobni.

A viaszukacsz, mint neve után gondolni lehet, a méhlek aljára hullott s ott összegyűlt viaszhulladékokban elődik, ott nő, fejlődik, bebábozza magát, míg ismét mint pille bujik a bugóból elő s ismét petézve, rohamosan szaporítja a nemzedéket.

Eddig azonban még nem veszélyes. Csak akkor válik veszélyessé: ha a kaptár aljáról fel a lépek közzé költözik s azt úgy össze, meg össze furja, hálózza, hogy végtére is az okosabbnak, a méheknek kell engedni s lakjából kiköltözve, az egész ősi tűzhelyt a kukacszok tanyájául hadja.

Csakhogy a gondos méhész nem igen ijed ám meg a veszedelemtől, a mi nagyon is helyes, mert azt a szép „méhész“ nevet korántsem az érdemi, ki csak akkor tud méhészkedni, ha baj nincsen, hanem igenis az, a kinek helyén van az esze a veszély pillanatában is és kitartó, szorgalmas munkásság által azt legyőzni is tudja.

A fő, mivel a viaszmoslyok garázdálkodásának gátat vetünk: a példás rend és tisztaság. Ne azon törekedjük, hogy a lépekből kipusztítsuk, hanem azon, hogy az oda fel ne jusson. Hetenként két-háromszor, a kas alján összegyűlt viasztrömmelleket kiséperve, ez által a kukacszok elszaporodása már gátolva van, mivel ott, hol élél nincsen, azok sem képesek fejlődni.

Másodsorban csakis népes, egészséges családokat kell tartani; gyenge, népszegény, vagy épen anyátlan törzseket telepünkön ne tőrjünk, mert ezek nyáron át a szó teljes értelmében viaszmosly-nevelők!

Ahol a méhész ügybuzgó, szorgalmas és méheit szereti, ott viaszukacsz uralomra nem vergődhetik.

Természeténél fogva a moly, illetve kukacsz a meleget kedveli s ennél fogva mindig volt és lesz, a leggondosabb felügyelet mellett is, viaszmosly a méhlek alatt, csakhogy az egyes példányoktól nincs mit félni; mert ha a tisztogatást szabályszerűleg végezzük, úgy, a fejlődés még csirájában elfojtatik, de meg erős törzsek, mivel az építményt mindenkör elfedik, a lépekhez vezető utat teljesen elzárják s a veszélyt önmaguk ellenőrzik.

Népszegény családnál a dolog másképen áll. Ott hiányzik a kas alján a kukacsz fejlődéséhez megkívántató

hőfok s a kukacsz pilléje ösztönszerűleg is, de meg azért is, mert a népszegény törzs az építményt nem fedi, a pille feljutását nem ellenőrizheti, hát a melegebb helyre, az őrizetlen hagyott lépekbe, közvetlen a fiasítás közelebe rakja le petéjét, hol az, természetesen, kikelve, az építményt annyira össze furkálja, behálózza, hogy mint már fennebb említém, utóljára is a méheknek kell az ottont oda hagyni, a mi elég ok arra, hogy a gyenge törzseket egyszer és mindenkorra kirekesszük méhesünkből.

(Vége köv.)

Ragályos költésrothadás hazánkban.

Folyó évi augusztus 28 án Papp Sándor ur, csengeri tanító és egyetünk tagja, levélben értesítette lapunk szerkesztőjét, hogy két kupos és egy Berlepsz-kaptárban olyan lépeket talált, melyek megromlottak, kellemetlen szagot árasztanak. Kérdést intézett, ha vajjon nem ragályos költésenyvvel áll-e szemben? Azonnal válaszolt a szerkesztő, óvatosságra figyelmeztetvén Papp urat; arról is értesítette, hogy még most, a leirtak után, teljes bizonyossággal nem mondhatjuk meg, hogy hát tulajdonképen minő betegség az, mely méhesét meglepte?

Folyó évi szept. 6-ról keltezett levél mellett, Papp Sándor ur egy keret lépet küldött be a szerkesztőnek megvizsgálás végett. A lép csak 11-én érkezett ide. Az elhőkéség figyelmes vizsgálat alá vette s annak kellemetlen, mondhatni undorító szagja s egyes lepekben talált nyúlós rothadás, mint fölötte gyamos körülmény merülvén fel, azonnal felkérte Dr. Bartha János városi főorvost, ki a hasonló vizsgálatokat nagy szakértelemmel párosult pontossággal szokta végezni és a Dr. Kömives Gerő egyleti tag meghívása mellett, folyó hó 13 án megtörtént a gorcsövi vizsgálat, minek eredményeként közöljük az alábbiakat.

Legelőször is azt kell, bár sajnosan kinyilatkoztatnunk, hogy a beküldött és általunk alaposan megvizsgált fiasítás minden kétséget kizárólag, ragályos senyvben halt el. Igaz, hogy akadni közben-közben olyan pondróra is, melyben a bakteriunok még nem jelentkeztek, azonban, általában véve, az egész keret fertőzve van.

Hogy minő új betegséggel állunk szemben, mivel ez nem azonos a már eddig ismert ragályos senyvvel, azt a jövő mutatja meg. Az eddig hangoztatott ragályos senyvknél a bakteriák, mint hosszú, nyulánk anyagok mutatkoznak a mikroszkop alatt; míg ezek, attól eltérőleg, kokusz alakúak. Az egészben csak három bakteriát találtunk, ama rézre hasonlót, melyek 850-szeres nagyítás mellett 3 mméter hosszúak voltak; a többi, ezer meg ezer 1 mméter átmérőjű gömb-alakok.

Az eddig ismert bakteriák közt teljesen azonos a diphteriahoz, vagyis, határozottan diphteria. Legtöbb diphteria b és a, kevesebb a c-ből. Miután pedig a diphteria nem csak hogy fertőző, sőt e tekintetben mindeniket felülmulja: még csak a fertőztetettnek vélt tárgyak is hamuvá égetendők.

Hogy a méz felhasználható e? arra nehéz válaszolni, mert egy fedetlen sejtől behelyezett mézben igaz, semmi nyomát nem találtuk a bakteriáknak, de lehet egy másik, vagy harmadikban. Legjobb a mézzel is óvatosnak lenni és a méheket hozzá félni ne engedjük.

Végül felkérjük tisztelt tagtársainkat, hogy minden ily, kétesnek látszó, kihalt fiasítással, óvatosan járjanak el, és egyletünket, mely mindig készséggel áll szolgálatukra, azonnal keressék fel.

az elnökség.

Az anyátlanság és ályanyás családok

czime alatt Abend András méh. vándortanító urtól, e lapok 12-14. számában megjelent cikkekre válaszolni (illetve válasza-ra viszonyválaszolni) kényszerülök

Előre kell bocsájtanom, hogy Abend ur czike oly gyakorlati ismeretekkel van írva, melyből a leggyakorlottabb méhészek is tanulhatnak, vagy legalább szerzett tapasztalataikban bizonyos meggyőződést nyerhetnek.

Áttérve a 12-ik számban megjelent közleményben idézett soraimra (4. pont) s erre fektetett magyarázatra, ki kell jelentenem, hogy abból korántsem következik az, hogy a termékeny anyával bíró családokat egyáltalán ne figyeljük meg. Ez határozottan kiténik a különösen szóból. Azt mondtam ugyanis a cikk czime okából, hogy a terméketlen anyáju családok különösen szemmel tartandók. Ha tehát a terméketlenek különösen szemmel tartandók, — szerény nézetem szerint, az az önmagából folyó következtetés, hogy rajzás után, a nem terméketlen anyáju családok mindig kevesebb figyelemmel kísérendők, nem pedig az, hogy éppen nem figyelendők. Azok kevesebb gondot adnak

Hisz a termékeny anyáju családok anyátlanság, vagy anyavesztés miatti elpusztulása, a legritkább esetek közé tartozik

Ezek után Abend ur leírja a hibás vagy kimerült anyákat. Én azokat szintén ismerem, de az ályanyásgról szóló rövid cikkem tárgyául nem tartottam. Azok valódi és nem ályanyák. Én gyakorlati haszonnal nem bíró dolgokkal nem szoktam szót szaporítani s a ki a szabályképen előirt, két-három évnél öregebb anyákat nem tűr méhesében, öreg, vagy kimerült anyákkal, ugyan száz esetben csak egyszer lesz dolga. Én három év alatt circa 180 családban egyetlen egy esetet észleltem, — míg ellenben terméketlen anyáju vagy raju családaimnak fele, vagy egy harmada kellő gond és különös figyelem hiányában évenként bizonyosan tönkre menne. Már pedig ha terméketlen anyáju családainknak 30-tól 50 százaléka — s miután ezek az egész méhállománynak rendszerint 60—70 százalékát képviselik — s így összes családainknak 40 százaléka (vagyis 100-ból körülbelül 40) évenként elpusztulhat: úgy hiszem, azok nagyobb figyelmet érdemelnek, mint a terméketlen anyáju családok. Utóbbiakkal tehát szót szaporítani, a különben is munkával tulterhelt mai méhészeket, ilyenek elolvasásával

fársztani teljesen feleslegesnek tartottam; mert én az olcsó okszerű méhészetnek vagyok pártolója és terjesztője. Az idő, a pénz; s mind az pedig, a mi sok időt kíván, az drága!

Abend ur továbbá azt írja, „hogy ha már 2—3 petét találunk a czellákban, vagy a költés éppen pupos, — akkor már túl vagyunk a segítés stadiumán, — szélnek kell őket eresztetni.“ Én éppen ezen, sokszor tizezerre menő s néha legjobb hordás idején — Abend ur szerint szélnek eresztendő méheket szoktam felhasználni az által, hogy annyi jó petéjű jépre szorítom őket, mint a mennyit elfednek s ez által 10-től 15 keret költést fedetek be velük. Ezen szám felér egy első rajjal s reá fordított egy-két órai munkámat nagyon hála-lasan megfizeti.

E lapok 13. számában Abend ur még egészen ellenmondásba jön magával. Míg ugyanis azt mondja a 12 szám-beli cikke végén, hogy a here-költés stádiumában levőkre fordított fáradtság hálátlan munka, addig a 13. számú cikk első §-ában saját maga ellen érvelő logiával azt mondja: „Nem pártolom Hilbert ur eljárását sem, ha még oly melegen ajánlaná is. Mert tudni való, hogy az ályanyás méhesalád kiséprésének nem célja, hogy az megsemmisüljön, hanem, hogy egyesüljön a munkás erő, az egészséges szomszéd családokkal s az ályanyák pedig megölessenek; mert azok életét megkímélni nem érdemes, mivel folyvást petéznek, még abban az esetben is, ha termékeny anyával látjuk el azt a családot. Minek tengessük tehát az ályanyák nyomorult életét még az által is, hogy a jó családoktól elszedegessük, általuk ápoltatandó, a fedetlen fiasítást, azok rovására, melyek azt magok is képesek ápolni; hiszen az ályanyák petéznek, mihelyt a fiatal nemzedék oda hagyja czelláit; de anyabölcsőket építgetve, anyát is nevelgetnek és ez mind hiába való; sokkal előnyösebb, ha az a munkás-méh egyesített és a jó családnál haszonra dolgozik.“

Czikkiró ur tehát csak akkor ereszti szélnek az anyátlan családot, az ályanyáktól való megfosztatás céljából, midőn még se ályanyát, se pupos költést nem találunk. Ez, úgy hiszem, lehetetlen dolog, miután az ályanyáságot pete és pupos költés nélkül felismerni eddig még a leggyakorlottabb méhész sem volt képes. S én azt hiszem, hogy ezen eljárás által, mely majdnem az összes méhészeti könyvekben felvett s Khüne méhészeti kitéjének (második kiadás) 95 tétele, Méhészeti Kalauz 35. lapján, Olcsó okszerű méhészet 25. lapján stb. is olvasható, csak önmagunkat ámitjuk s csak oly megállapodásnak bizonyul, mely a zöld asztalnál állapított meg. Anyátlanságba esnek ugyanis rendszerint a terméketlen anyával kirajzott rajok — s nagy ritkán, az első rajok. Amelyekben az összes méhek az anyának elveszése esetén a kashoz való járást az előzetes mézgyűjtés idején ismervén: nem választhatnak tehát olyan méhet álykirálynőnek, a mely még ki nem járván, nem ismervén a járást, az egész családnak kasától száz vagy kétszáz lépésnyi

távolságban kiséprése vagy szélnek eresztése esetén, régi helyére vissza nem találhatna, künn veszne.

Kétségbe vonom tehát azt, hogy az álnya ilyenkor kint eltévedvén, a család attól megszabadul, elfogadja a rendes anyát. Az az állítás, hogy egy fiatal, még ki nem repült méhet választanak álnyává, (vagy álnyákká) s így a családnak szélnek eresztése esetén régi helyére vissza nem talál, legfeljebb a kirajzott s meganyátlanodott anya-családra állhat.

A mi végre A. urnak azon tanácsát illeti, hogy az álnyas, vagy herepetező családot más erős, jó minőségűvel egyesíteni kell, — határozottan állíthatom, hogy az olyan népet más család nem tűri el; különösen erős család. Az erős családok még a jó minőségű gyenge családok népeit is csak igen ritkán tűrik. Ha egyesítéskor fogantatba vett eszközök segítségével azt befogadni látszottak is, — azt még sem tűri meg. Mert egy pár nap alatt üzött hajsza is csipkedés után az álnyas méhek egyenként elszélednek. Künt a virágokon keresnek helyet, mint a vad méhek. Miglen az idő járása elpusztítja őket.

Hogy az egyesített álnyas családot más jó család nem tűri meg, azzal meggyőződhetik Abend ur az által, ha személyre veszi azon jó családot, melybe az álnyas népet beleverte. Ezen család a látszólagos erősítés, szaporítás dacára is régi állapotában megmarad, sőt visszaesik.

Hogy egyébként Abend ur cikkemet egész valóságában fel nem fogta és azt félremagyarázza, kitűnik utóbbi idézetéből, midőn azt mondja; hogy a jó családoktól el ne szedegessük az általuk ápolandó fedetlen fiasítást, ők azt maguk is képesek ápolni és az álnyák, mihelyt a fiatal nemzedék odahagyja czelláit, azokba újból petéznek.“ --

Én nem fedetlen fiasítást, hanem petét írtam. Már pedig a peték eddig még nagy értékre nem jutottak, azt akármely fiatal anyáju családban spekulatív etetés által ezrével rakathatunk. Hogy azt a család maga is ápolni képes, az kétséget sem szenved; de mi épen a herepetező rajnak munkásságát akarván értékesíteni, azt legbizonyosabban, legczélszerűbben az által érjük el, az által fokozhatjuk, ha kellő mennyiségű jó petévellátjuk el. Ha pedig azok a jó peték befedelezve lesznek, azon időre ismét nem azt írtam, a mit A. ur cikkében szánszándékosan elferdít, hogy a z o k a z á l a n y á s n é p k ö z ö t t k i k e l t e z t e s s e n e k: hanem hogy azok által más családokat felsegítsünk. Ha tehát a befedelezett dolgozó peték már befedelezve vannak s azoknak táplálékra, ápolásra már szükségük nincsen, visszaadjuk régi kasának és helyükbe új, jó minőségű petével bíró lépeket akasztunk be az álnyas családnak. Ezeket az 8—10 nap alatt ismét befedelezvé, újból kivesszük és jó petékkal cseréljük fel. S ezt gyakoroljuk mindaddig, a míg csak egy álnyas méhünk is van. S épen mert ezen eljárás által üres

sejt az álpete elhelyezésére az álnyáknak rendelkezésre nem állván, 2—3 hét alatt attól elszöknek, megjavulnak, ha addig el nem pusztulnak! Azt t. Abend ur pedig nem fogja állítani, annál kevésbé bizonyítani, hogy az álnyas nép a jó petéket kiszedi és álpetekkel cseréli fel. Mert az a jó peték körül rendszeren intenzívebb munkásságot fejt ki. Ha tehát a befedett költést a régi családnak visszaadjuk, az által annak bizonyára többet használunk, mint ártunk, a petéknek elszedése által. Utóvégre annak is hagyhatunk egy pár keret petét; hisz egy fiatal anya mindig többet képes peézni, mint bár mely erős család ellátni és ápolni tud. Ha pedig érett anyaházak lesznek már az álnyas családban, azokat ismét nem fogjuk bent hagyni, hanem műrajok készítésére használandjuk fel. A két-három hét körül kibuvó fiatal anyák idejéig az álc család már úgy is annyira megfogyand, hogy további hasznot csak a jó peték folytonos beadása által érünk el. Az csakugyan hiábavaló volna, mint ezt A. ur is, én is helyesen elismerjük, hogy anyát neveltesünk részére.

Mínt hogy ezen magyarázó sorokra egyedül A. ur kényszerített s mert ez által egy kis haszon mégis háramolhatik a méhészetre, A. urnak köszönetemet fejezem ki. Egyébként bocsánatot kérek tőle netáni tévedéseimért.

Dr. Hilbert István.

Vegyes közlemények.

— **A tagsági díjjal hátrálékos** tagokat felkérjük, sziveskedjenek az esedékes tagsági díjakat beküldeni Gebhardt Döme pénztárnokunkhoz. (Kolozsvár, post restant.)

— **Abend András**, a VII. kerület méh. vándortanító utazási programja szeptember hóra: szeptember hó 15—16 án N. Szebenben, 17—18 án Brassóban, 19-én Bácsfaluban, 21—22-én Csikszeredán, 23-án Csik Somlyón, 24-én Erzsébetvároson és 25-én Medgyesen tarand elmélet és gyakorlati előadásokat.

— **„Biztos mód a rajzás megakadályozására.“** Igy hirdeti Kostenzer Lajos, tiroli méhész, a „B. Z.“ 9-ik számában és csak 25 krt kíván minden méhésztől, hogy beavassa a fontos titokba. Jó lesz azonban kötve hinni az ilyen feltalálóknak. Ugyanezen lap a következő számban megjegyzi, hogy inkább fizet 10 frtot, jutalmul, ha a találmány pénzt érő, mint hogy kidobjon bizonytalanra 25 krt. Ezt tartjuk mi is. Ezért, óvatosságra intjük olvasóinkat, mert Koerbs után jöhet még sok, hozzá hasonló „szerencsés feltaláló.“

— **A „Méhészeti kalauz“**, Álbu Józsefnek, egyletünk által elősmerésre méltatott kézikönyve kapható Horatsik J. helybeli könyvárusnál s általa minden könyvkereskedésben, ára 30 kr. o. é.

Szerkesztésért felelős: **Bodor László.**

Lapfelügyelő bizottság: **Álbu József, Csiki J. József, Gebhardt Döme, Szentgyörgyi Lajos, Wieder József.**

Nyomatott Gámán János örökösseinél Kolozsvárt. Bel-Középutcza Minorita-épület.